

aarhus teater·store scene

den amerikanske musical

efter christopher isherwoods romaner og john van drutens skuespil

tekst: joe masteroff · musik: john kander

sangtekst: fred ebb

Timothy

Willkommen: Bienvenue: Welcome:
Fremde, étranger, stranger,
Glücklich zu sehen
Je suis enchanté
Happy to see you,
bleibe, reste, stay,
Velkommen, Bienvenue, Welcome,
til Cabaret - til Variete - og mer' måske!

På vej til »Cabaret«

Af Fred Ebb

Da teaterforlæggeren *Harold Prince* sagde »*am a Camera?*« til mig, kom jeg i tanke om noget forfærdeligt. Da stykket havde premiere, skrev en anmelder om det: »Det er intet Leica«. Jeg ved ikke, hvorfor jeg kunne huske det, men – høflig som jeg er – nøjedes jeg med at tænke det.

Han fortsatte. Han talte om den periodes kolorit, om terroren i Berlin i tiden før Hitler kom til, om hvordan hovedpersonen kunne skifte fra at være en tilskuer til begivenhederne til at være en taktsam amerikansk forfatter, der forelsker sig i den ubeskrivelige *Sally Bowles* ...

Vores diskussioner om at lave en ny musical havde virket ret vilkårlige i begyndelsen, men efterhånden gik det op for mig, at Hal Prince havde »snydt«. Det var ikke et tilfælde, at Van Drutens stykke var faldet ham i tankerne.

Til sidst »skriftede« han. Han havde bare følt mig på tænderne. En sangtekstforfatter ved navn *Joe Masteroff* havde i længere tid arbejdet med ideen; komponisten *John Kander* og jeg blev »inviteret« med.

Vi læste alt, vi kunne finde (på et tidspunkt var vi villige til at sværge på, at vi var de eneste, der havde læst hele »Det tredje Riges storhed og fald«), vi gik i biografen, vi købte grammofonplader, og efterhånden var vi inde i det.

Vi arbejdede hårdt med materialet uge efter uge, indtil det pludselig gik op for os, at vi ikke kunne finde den rette form.

Efterhånden var vi gledet mere og mere væk fra »I am a Camera«. Kun *Sally Bowles* var tilbage. Vi støttede os mere og mere til *Isherswoods* fortællinger fra Berlin. *Fräulein Schneider* og *Herr Schultze* var helt vore egne opfindelser. Men vi manglede en ramme for handlingen. Så en dag – da vi sad og lyttede til en serie Berlin-sange, som allerede var færdige – skete det:

– Hvorfor ikke bruge sangene mellem scenerne i stedet for at lade tæppet gå ned?

– Hvorfor ikke lade en gennemgående figur indgå i handlingen som en slags konferencier?

– Hvorfor ikke lade hans numre hentyde til den foregående spille-scene?

– Hvorfor ikke gøre ham til natklubentreer og ramme omkring handlingen?

– Hvorfor ikke lade konferencieren karakterisere tiden, så han er et tegn på landets moralske tilstand?

Hvorfor ikke lade ham repræsentere en amoralisk, plat sensualitet, bag hvilken man mærker det kommende nazi-regime?

Og sådan fortsatte det. Vi var enige. Vi havde, ved et tilfælde, fundet den måde, vi ville fortælle vor historie på.

Næste dag fik musical'en navnet

»*Cabaret*«.

Gene Nittles – aftenens koreograf og instruktør – i midten omgivet af en gruppe af sine nærmeste medarbejdere bag scenen: Fra venstre: Ulf Stenbjørn (medinstruktør), Ilse Dickers (regissør), Benny Rünitz (lysdesigner), Jan Borall (koreografassistent) og John Lindskov (regissør).

Det er femte gang Gene Nittles sætter sit professionelle stempel på en musikalsk forestilling på Aarhus Teater, og anden gang han arbejder med en af sine yndlingsmusicals, »Cabaret« (første gang var Det Danske Teaters udgave i 1970). For 10 år siden – i 1966 – arbejdede Gene Nittles første gang på Aarhus Teater, med Cole Porter-musical'en »Kiss me Kate«, og de sidste tre sæsoner har han stået bag succeserne »No No Nanette«, »Lille mand hvad nu?« og »Can-Can«. Gene Nittles er oprindelig amerikaner, født i Mississippi, men har de sidste 15 år arbejdet på en lang række teatre rundt i Skandinavien og skabt en række af de største musical-succes'er herhjemme.

Gerda Gilboe og Børge Hilbert som fräulein Schneider og grønthandler Schultz synger duetten »En ananas«. Gerda Gilboe er gæst i forestillingen og vender dermed for en stund tilbage til det teater, hvor hun for præcis 40 år siden debuterede som purung (april 1936, fru Larsen i Kjeld Abells »Melodien, der blev væk«). I løbet af de kommende fem sæsoner som fast engageret nåede Gerda Gilboe at spille et kæmpe repertoire, bl. a. »Puk« i »En skærsommer-natsdrøm«, titelrollen i »Oliver Twist«, titelrollen i »Frøken Nitouche« (1938 – og senere gentaget som gæst i 48 og 58) og Adelé i »Flagermusen«, en rolle hun har spillet over 1500 gange.

I de mellemliggende år har Gerda Gilboe dog adskillige gange optrådt på Aarhus Teater som gæst, både i teatrets repertoire og på Den jyske Opera (bl. a. »Regimentets datter« og »Barberen i Sevilla«. Forrige gang var i Offenbachs »Pariserliv« i 1965. Rollen som fräulein Schneider har Gerda Gilboe spillet to gange tidligere, på Det Danske Teater i 1970 og på Trøndelag teater i Trondhjem i Norge, i 1971.

Den norske teatertroldmand, kostumier m.m.m., Per Lekang (på billedet sammen med skræddersalens leder, Hanne Gissel), står for kostumerne til »Cabaret«. Han er fastansat scenograf ved Nationalteatret i Oslo, mens hans arbejdsområde omfatter hele Skandinavien. Aarhus Teater havde sidst glæde af ham ved op-sætningen af »Kugler i Solnedgangen« i 72, og Det kgl. Teater – og hele landets fjernseere – ved transmissionen af Holberg-forestillingen »Det lykkelige skibbrud« sidste år. Teatrets egen scenograf Ivan Mogensen, på Aarhus Teater siden 1946, står for dekorationserne.

Før vanviddet triumferede

af Herbert Steintal

Hvad indbyggere angår, minder byen for længst om en sidssygeanstalt. Mod øst hersker forbrysterne, i centrum bedrageriet, mod nord fattigdom, mod vest utugt, og i alle verdenshjørner residerer undergangen. Sådan lød *Erich Kästners* karakteristik af Berlin i hans hovedværk »*Fabian*« den desperat satiriske roman den store digter skrev i 1930 et fortvivlelsens advarselsskrig mod Hitler-vanviddet. Han så med intelligensens nøgterne klar-synethed det der skulle komme og ville med sin roman advare mod den afgrund, som Tyskland og dermed Europa styrede hen imod.

Året før Kästner begyndte at skrive sit hovedværk, var den 25-årige engelske forfatter *Christopher Isherwood* kommet til Berlin for at besøge sin ven, digteren *W. H. Auden*. Opholdet, der oprindeligt bare var tænkt som en ferietur, kom til at strække sig over næsten fire år. Så fascinerende virkede byen på den unge forfatter, der har samlet sine indtryk i de to romaner, »*Mr. Norris skifter tog*« fra 1935, og frem for alt det artistisk fine tidsdokument, »*Farvel til Berlin*«. Denne bog danner grundlaget for musical'en »*Cabaret*« efter at stoffet allerede af den amerikanske dramatiker *John van Druten* var blevet bearbejdet til skuespillet »*I am a Camera*«, som vi har set den mindre vellykkede engelske filmatisering af under titlen »*Jomfru i fækleader*«.

Som en magnet tiltrak Berlin som den ufatte-ligt rige kunstby i slutningen af tyverne frem for nogen anden europæisk hovedstad unge intellektuelle. Hertil bidrog tysk teater, som havde en banebrydende blomstringsperiode med sine store instruktører, *Max Reinhardt*, *Leopold Jessner*, *Erwin Piscator* og det unge geni *Bertolt Brecht*, og med sin overflod af fremragende skuespillere. Her mødte man den moderne eksperimenterende musik, *Schönberg*, *Alban Berg*, *Hindemith*, *Kurt Weill*. Berlin var også filmens metropol i Europa. Tysk film indtog kunstnerisk en førende stilling. Senere berømte instruktører som *Hitchcock*, *Duvuvier*, *Jacques Feyder* og *Alexander Kor-da* havde deres læseår i tyske atelierer.

De klassiske russiske filmværker fra *Eisensteins* »*Pansenkrydsen Potemkin*« til *Pudovkins* »*Moderen*« oplevede her deres vesteuropæiske, førsteopførelser. For udenlandske films fremtidige skæbne blev det afgørende, hvordan de blev modtaget i Berlin. *René Clairs* første tonefilm »*Under Paris' tage*« startede først sin verdenssucces efter at den var blevet hævet til skyerne af den berlingske kritik. Selv da den økonomiske verdenskrise

brød hærgende ind over Europa og i 1930 ramte det råstoffattige Tyskland hårdere end noget andet land, satte den ikke nogen stopper for den kunstneriske udfoldelse. Men den fik nye undertoner, aggressive, beske, revolutionære som i Brechts og Weill's »*Laser og pjalter*«. Efterklange heraf lyder i »*Cabaret*« i pensionatsværtinden *Fräulein Schneiders* entrévis »*Nåja*«.

Med den konstant stigende arbejdsløshed – i den hårde vinter 1932 var antallet af arbejdsløse kommet op på 7–8 millioner, og af dem, der havde arbejde, var faktisk kun en trediedel fuldt beskæftiget og fik fuld løn – kastede nøden sit fortvivlende grå skær over hovedstaden og forvandlede Berlin til en kampby.

Blodige sammenstød mellem nazister og kommunister blev snart en dagligdags hændelse, især efter Hitlers valgsejr i 1930, da partiet fik 6,4 millioner stemmer og blev det næststørste efter socialdemokraterne, som var gået tilbage, mens kommunisterne også havde haft fremgang og fik 4,5 millioner stemmer. Jeg husker endnu så tydeligt en natlig mindelse om disse gadekampe, som jeg som gymnasiast oplevede på hjemvejen fra danseskolen med en jævnaldrende henrivende pige.

Mens vi sværmede arm i arm faldt vores blik gang på gang på truende sorte opråb, malet på husmure og plankeværker: *Horst Wessel, du skal blive hævnnet tusindfold*. Navnet sagde tydelig nok ikke min jødiske veninde spor, og jeg tror såmænd heller ikke, at hagekorsene, som flankerede truslen, gjorde noget indtryk på hende. Selv vidste jeg nok, at det drejede sig om en SA-fører, der var blevet dræbt i slagsmål med kommunister, men jeg anede ikke, at *Horst Wessel* havde skrevet den nazistiske kampsang »*Die Strasse frei den braunen Bataillon*«. Og hvis nogen på det tidspunkt havde profeteret, at den kun 2½ år senere skulle blive Tysklands nationalsang, ville man have erklæret vedkommende for sinds-syg.

Mens nøden og fattigdommen bredte sig i det nordlige Berlins deprimerede grå arbejderkvarterer, gav borgerskabets voksende nervø-sitet, dets usikkerhed over for fremtiden sig – især blandt de mere velstående – udslag i hæmningsløs hektisk forlystelsessyge. Som paddehatte skød barer og natklubber op, som absolut var for et viderekomment publikum. Det hørte til de mere harmløse forlystelser at

Fortsættes side 12

Ulla Henningsen og Benny Poulsen om Sally Bowles og forfatteren Cliff Bradshaw.

Cabaret

Musical efter Christopher Isherwoods Berlin-romaner og
John van Drutens skuespil »I am a Camera«

Dialog:
JOE MASTEROFF

Musik:
JOHN KANDER

Sangtekster:
FRED EBB

Oversættelse:
VOLMER-SØRENSEN

Iscenesættelse og koreografi:
GENE NETTLES

Medinstruktion:
ULF STENBJØRN

Koreografiassistent:
JAN BORALL

Kostumer:
PER LEKANG

Dekorationer:
IVAN MOGENSEN

Lysdesign:
BENNY RÜNITZ

Kapelmester:
PETER BECK

Regi: Ilse Dickers – John Lindskov
Suffli: Anette Nielsen

Scenemester: Kai Johansen
Skræddersal ved Hanne Gissel og
Stanley Pedersen
Malersal ved Jens-Anker Olsen
Belysningsmester: Niels Emil Larsen
Lydteknik: Jens Ravn
Teaterfrisør: Else Aarup
Teaterrekvisitør: Frode Sørensen
Overregissør: Jørn Walsøe

Repetitører: Vagn Holm, Fini Høstrup
Musikalsk arrangement: Bjørn Christensen, Anders Barfoed

Aarhus Teater, Store Scene
Sæson 1975/76
Premiere: Lørdag 24. april 1976

Teaterforlag: Nordiska Teaterförlaget

»Cabaret« havde ur-premiere på
Broadway 20. november 1966,
iscenesat af Harold Prince

Teaterchef: Henrik Bering Liisberg
Teatersekretær: Jacob Kielland

Forside og plakat: Finn Hjernøe
Redaktion: Bent Frandsen
Foto: Rolf Linder

Tryk: Kannike Tryk – Århus

MEDVIRKENDE

Konferencier	LARS JUNGGREEN
Cliff Bradshaw	BENNY POULSEN
Ernst Ludwig	NIS BANK-MIKKELSEN
Tolderen	HOTHER BØNDORFF
Fräulein Schneider	GERDA GILBOE
Fräulein Kost	BIRGITTE BANK-MIKKELSEN
Rudolf Schultze	BØRGE HILBERT
Sally Bowles	ULLA HENNINGSEN
Max	FOLMER RUBÆK
Bartender	KIRSTEN NORHOLT
Chaufføren	FRODE SØRENSEN

Dansere og sangere

KERSTIN ANDERSON
SUSANNE BREUNING
TOVE HAUGE
LENA IVERSEN
TERRY LANE
ELISABETH PALMBERG
KIRSTEN WENDELBOE
HELLE WINGE
CHRIS BLACKWELL
HOTHER BØNDORFF
SANDY GRANT
JACK HANSEN

Kit-Kat band

Betty Boilesen (saxofon, violin m.v.)
Ingeborg Bjerre (klaver)
Nelly Nicola (trommer, harmonika)

Orkester:

Verner Work (trompet)
Uffe Palm Mortensen (trombone)
Hans Jørgen Malling (klarinet, saxofon)
Knud Andreassen (klarinet, saxofon)
Hans Jacob Sahlertz (guitar)
Jens Jepsen/Anders Errboe (bas)
Poul Poulsen (trommer)
Peter Beck (piano m.m.)

Endvidere medvirker: Jørgen Demuth – Bjørn Pauli – Harry Rugholm – Palle Skov

Handlingen foregår:

1. akt:

Scene 1: Introduktion
Scene 2: En kupé i toget Paris-Berlin
Scene 3: Værelse hos Fräulein
Schneider
Scene 4: Kit-Kat Klubben
Scene 5: Cliffs værelse
Scene 6: Foran tæppet
Scene 7: Fräulein Schneiders
opholdsstue
Scene 8: Foran tæppet
Scene 9: Cliffs værelse
Scene 10: Foran tæppet
Scene 11: Fräulein Schneiders
opholdsstue
Scene 12: Hr. Schultzes frugtbutik

PAUSE

2. akt:

Scene 1: Foran tæppet
Scene 2: Hr. Schultzes frugtbutik
Scene 3: Foran tæppet
Scene 4: Cliffs værelse
Scene 5: Kit-Kat Klubben
Scene 6: Cliffs værelse
Scene 7: En kupé i toget Berlin-Paris
Scene 8: Finale

Tid og sted:

Berlin, Tyskland, 1929–30,
før starten af Det tredje Rige

Spilletid: Ca. 2½ time

En pause på ca. 15 minutter, når lyset
tændes i salen

Ret til ændringer forbeholdes

Sange og musikalske numre:

1. akt:

»Wilkommen« –
Lars Junggreen og ensemblet
»Nåja« –
Gerda Gilboe
»Mama« –
Ulla Henningsen og pigerne
»Telefondans« –
ensemblet
»Kysedansen« –
Susanne Breuning og Jack Hansen
»En helt ubeskrivelig tøs« –
Ulla Henningsen og Benny Poulsen
»To damer« –
*Lars Junggreen, Susanne Breuning,
Elisabeth Palmberg*
»En ananas« –
Gerda Gilboe og Børge Hilbert
»Dagen i morgen« –
*Folmer Rubæk, Jack Hansen, Helle
Winge, Kirsten Wendelboe*
»Hvorfor dog vågne?« –
Benny Poulsen
»Penge som græs« –
Lars Junggreen og pigerne
»Sammen« –
Gerda Gilboe og Børge Hilbert
»Meeskite« –
Børge Hilbert og ensemblet
»Dagen i morgen« –
*Birgitte Bank-Mikkelsen, Nis Bank-
Mikkelsen og ensemblet*

Pause –

*musik af Kit-Kat-Klubbens dame-
orkester*

2. akt:

»Kick-Line« –
pigerne
»Hvis De ku' se det ...« –
Lars Junggreen og Chris Blackwell
»Hvad var svaret?« –
Gerda Gilboe
»Cabaret« –
Ulla Henningsen
»Finale« –
alle

Birgitte Bank-Mikkelsen (fråulein Kost) og Nis Bank-Mikkelsen (Ernst Ludvig) forener sig i afsyngelsen af »Dagen i morgen«.

»Vaterland-Vaterland« – Folmer Rubæk (øverst) som Max synger »Dagen i morgen« assisteret af (fra neden og op): Helle Winge, Jack Hansen og Kirsten Wendelboe.

Fire dansende og syngende drenge i »Cabaret« (optræder som matroser, tjenere, natklubgæster m. v.)
Fra venstre: Chris Blackwell, Hother Bøndorff, Sandy Grant og (forrest) Jack Hansen.

Fortsat fra side 6

blive præsenteret for topløse dameorkestre, som jeg i min barndoms uskyld stiftede bekendtskab med. Da jeg af en kammerat havde hørt, at der var lange pauser mellem de topløses optræden, tog jeg min latinske grammatik med for at kikke lidt på morgendagens lektier. Som under inflationsårenes vilde hektik i Weimarrepublikkens første kriseperiode greb depravationen om sig i en »*Après nous le déluge*«-stemning. Efter os syndfloden.

Det er den man i »Cabarat« møder i Kit-Kat-klubben, personificeret i natklubsangerinden Sally Bowles og i den diaboliske bundfordærvede konferencier. Det var uundgåeligt at møde hans type. Kåstner har i sin grælle beskrivelse af ham i »Fabian« døbt ham Caligula og betegner de optrædende som sindssyge og publikum som sadister. Sådan følte man det også.

Op syndfloden kom før nogen anede det. Det blev tilmed på såkaldt »forfatningsmæssig« vis, at Hitlers brune horde kom til magten, takket være den gamle senile rigspræsident Hindenburgs forræderi.

Den 30. januar 1933 kunne Der Führer til tonerne af Horst Wessel-sangen modtage SA-troppernes fakkeltog. Knap en måned efter, sent på aftenen den 28. februar fulgte Rigsdagsbranden, der af nazisterne var arrangeret som en kommunistisk brandstiftelse, og den uhyrlige provokation blev Hitlers virkelige »Machtübernahme«. Da man vågnede den næste morgen eksisterede der ikke mere et retssamfund i Tyskland.

Tusinder af ledende kommunister og venstreorienterede modstandere blev i de følgende dage arresteret, og terroren mod jøderne begyndte omgående. Det var kun nogle uger efter, at jeg var på vej fra skole sammen med min bedste ven Günther, en jødisk klassekammerat, på Kurfürstendamm så nogle SA-folk knuse ruderne i en butik og afspærre den for folk, fordi ejeren var »ikke-ariet«. *Judensau* (Jødesvin) malede de på butiksdøren.

»Det er kun et overgangsfænomen«, erklærede Günther. Ligesom den lille grønthandler Herr Schultze i »Cabaret« følte han sig jo som tysker og var overbevist om, at der også måtte være en plads for ham, og at det hele kun var et øjeblikkeligt propagandanummer.

Tre år efter emigrerede Günter til Brasilien. Hans mor blev tilbage i Berlin. Så kom »Krydstalnatten« i 1938, da SS satte ild på synagogen og åbenlyst startede progomerne. Günters mor skrev til os i København: Situationen blevet livsfarlig. Min far prøvede at skaffe hende et dansk visum. De danske myndigheder gav sig god tid. Da vi endelig fik besked om, at det var på trapperne, var det for sent. Nazisterne havde allerede transporteret hende til en tilintetgørelseslejr.

Vanviddet regerede i Europa.

Peter Beck – der har stået for den musikalske indstilling og er aftenens kapelmester (ligesom sidste sæsons »Lille mand, hvad nu?« og »Can-Can«) foran sit orkester: Fra venstre: Knud Andreasen, Anders Errboe, Verner Work, Uffe Palm Mortensen, Hans Jacob Sahlertz, Poul Poulsen (ved trommerne), Hans Jørgen Malling og Jens Jepsen.

»Cabaret« adskiller sig fra de fleste andre musicals ved at flotte sig med hele to orkestre: Foruden Peter Becks i »graven« medvirker på scenen »Kit-Kat-Klubbens« dameorkester, bestående af fra venstre: Ingeborg Bjerre (klaver), Betty Boilesen (saxofon og ind imellem violin) samt Nelly Nicola (trommer og harmonika). En usædvanlig trio, der også underholder publikum i den store pause.

Betty Boilesen er Cabaret-veteran: Hun har medvirket i samtlige danske opførelser af den amerikanske musical, i fem forskellige opsætninger: Foruden aftenens er det: Odense Teater (68), Ungdommens Teater (69), Aalborg Teater (69) og Det Danske Teater (70).

De dejlige danse- og syngepiger i »Cabaret« smiler til fotografen i teatrets publikumsfoyer: Øverst: Susanne Breuning, derefter Elisabeth Palmberg, Helle Winge og Kerstin Anderson, næste række: Terry Lane, Kirsten Norholt og Tove Hauge. Nederst: Lena Iversen og Kirsten Wendelboe.

Aarhus Teater

Billetsalg

Store Scene

7 dages forsalg kl. 10-19 i Billetkontoret, Skolegade 9, (over for teatret) tlf. (06) 12 26 22.

Efter kl. 19 kun salg til forestillingsdagen i teatrets forhal.

Studio

7 dages forsalg kl. 10-19 i Billetkontoret, Skolegade 9, tlf. (06) 12 26 26.

Efter kl. 19 kun salg til forestillingsdagen ved billetsranken, Skolegade 4.

Salonen

7 dages forsalg kl. 10-19 i Billetkontoret, Skolegade 9, tlf. (06) 12 26 26.

Scala

7 dages forsalg kl. 10-19 i Billetkontoret, Skolegade 9, tlf. (06) 12 26 26.

Billetpriser

Kontor for

abonnement/publikumsservice

Åben hver dag (undt. søndag) kl. 10-19 i Skolegade 9. Tlf. (06) 12 27 06.

Gruppebestillinger, Skolescene, Opsøgende teater m. v.

Store Scene: 38, 32, 26, 16, 10 kr.

Studio: Enhedspris kr. 16.

Ved gæsteforestillinger og særforestillinger kan billetpriserne forhøjes.

Aarhus Teater, vagtmester.

Tlf. (06) 12 05 72 - 12 07 22.

Omstilling til: Teaterchef, Informationsafdeling, Administrationskontor, Værksteder.

